

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA

VOL. XVI, 1

— SECTIO D

1961

Z Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie
Dyrektor Biblioteki: mgr Stanisław Kowalczyk

Stanisław KOWALCZYK

Lubelskie Towarzystwo Lekarskie 1874—1944. Działalność naukowa I

Люблинское медицинское общество 1874—1944

Научная деятельность I

The Lublin Medical Society 1874—1944. Scientific Activity I

Działalność naukowa Towarzystwa wypływała z wewnętrznej potrzeby jego założycieli. Organizatorzy zdawali sobie sprawę z tego, jak łatwo jest lekarzowi na prowincji w nawale codziennej pracy usługowej popaść w rutynę przy braku czasu na studiowanie nowych dzieł i czasopism naukowych. Powołane do życia w roku 1874 Towarzystwo Lekarskie miało chronić swoich członków od zrutynizowania. Towarzystwo w swej działalności nie tworzyło w nauce czegoś nowego, ani też nie torowało nauce nowych dróg, — obrało sobie skromniejszą, ale wysoce pożyteczną drogę. Nie zaniedbując pracy społecznej i oświatowej, dążyło poza badaniami własnymi do przenoszenia bez opóźnień na swój teren pracy, tego, co na szerokim świecie nauka medyczna zdobywała, a tym samym do podnoszenia na wyższy poziom leczenia otwartego i zamkniętego. Od strony przepisów działalność naukowa, podobnie jak i inne zadania i cele Towarzystwa, została określona w §§ 1, 26—32 Ustawy Towarzystwa Lekarzy Guberni Lubelskiej z roku 1869.

Naukowa działalność Towarzystwa wyrażała się przez: wygłaszanie referatów i rozpraw, przedstawianie chorych, rzadkich pod względem rozpoznawczym lub leczniczym, pokazy preparatów anatomo-patologicznych, narzędzi, utrzymywanie kontaktów ze środowiskami naukowymi w kraju i za granicą, utrzymywanie kontaktów z innymi towarzystwami lekarskimi krajowymi i zagranicznymi, prowadzenie pracowni anatomo-patologicznej oraz publikowanie prac naukowych w swych rocznikach i czasopismach fachowych lekarskich. Warsztatem pracy naukowej Towarzystwa była jego bogata w zbiory biblioteka.

Wygłaszanie referatów i odczytywanie rozpraw przez członków Towarzystwa, w nielicznych przypadkach także przez zaproszonych gości, odbywało się na naukowych posiedzeniach. Ożywione dyskusje, podawane spostrzeżenia z praktyki lekarskiej i przedstawianie chorych, pogłębiały omawianą tematykę naukową. Ta forma działalności wystąpiła już od pierwszych chwil powstania Towarzystwa. W pierwszym roku ogłoszono 14 referatów i rozpraw, 3 z nich dotyczyły Lubelszczyzny, a mianowicie: Juliusz Kwaśniewski: *Urządzenie służby zdrowia w gminach gub. Lubelskiej*, Aleksander Janiszewski: *Sprawozdanie z 8 letniej czynności w oddziale obłąkanych szpitala Ś-go Jana Bożego*, Karol Żyliński: *Rozbiór wód mineralnych w Nałęczowie i Sławinku*. W tymże roku omówiono 30 przypadków chorobowych i zademonstrowano 9 chorych¹.

W pierwszym dziesięcioleciu działalność naukowa Towarzystwa opierała się na nielicznej grupie członków założycieli, zamieszkałych w Lublinie. Z tego okresu zwracają na siebie uwagę prace: 1) Juliusz Kwaśniewski: *Przyrząd Russela jako wielce praktyczny do przetaczania krwi*, 2) Feliks Głogowski: *O rozpoznawaniu cukro-moczu w rocznicę 200-letnią Thomasa Willisa, O bladacze i jej związku z nieprawidłowym miesiączkowaniem*, 3) Józef Ulanowski: *Durzyca wysypkowa powikłana zapaleniem ślinianek przyusznych*, 4) Józef Talko: *Spostrzeżenie o nowotworze mózgu, rozpoznawanym za życia*, 5) Adam Jentys: *Skruszenie kamienia w pęcherzu moczowym u kobiety lat 42 liczącej, z pomyślnym wynikiem*, 6) Aleksander Janiszewski: *O thoracocentezie, O durzycy wysypkowej powikłanej błonicą, z rozwiniętym w następstwie porażeniem błonicowym postępowym tułowia i kończyn*, 7) Edmund Sachs: *Przypadek zaniku ostrego wątrcby*, 8) Benjamin Tetz: *O leukemii, Przypadki ciąży u młodej osoby zakończone pomyślnie pomimo wady serca i ascitesu, gdzie dwukrotnie wypadało wypuszczać z jamy brzusznej do 30 funtów płynu kawowego koloru*, 9) Henryk Downar: *Spostrzeżenie o ranie postrzałowej kręgosłupa*, 10) Adam Pankiewicz: *Operacja raka wargi dolnej doszczętnie*. Przeważały w tym okresie prace z medycyny wewnętrznej².

W drugim dziesięcioleciu działalności Towarzystwa w latach 1884—1894 duży wpływ na rozwój chirurgii w Lublinie wykazał dr Karol Zagórski (1851—1898). Był on asystentem kliniki chirurgicznej prof. Juliana Kosińskiego w Szpitalu św. Ducha w Warszawie. Tam miał dostęp do bogatego materiału operacyjnego, brał czynny udział

¹ *Roczne posiedzenie Towarzystwa Lekarzy Gubernii Lubelskiej 5-go lipca 1875 roku. Rok pierwszy. Lublin 1875, s. 4—5.*

² *Pamiętnik Jubileuszu Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego 1874—1924. Lublin 1925, s. 21.*

w pracy na oddziale chirurgicznym i doskonalił się w technice chirurgicznej. Dr Zagórski osiadł następnie w swym rodzinnym mieście Lublinie jako naczelny lekarz Szpitala św. Wincentego à Paulo. Pierwszy w Lublinie zademonstrował opatrywanie ran według metody Listera. Zreformował powierzony sobie szpital, podzielił go na oddziały: wewnętrzny, chirurgiczny, ginekologiczny i psychiatryczny i powołał w nim do pracy kilku nowych lekarzy. Urządził salę operacyjną, pracownię zaopatrzoną w mikroskopy, pracownię do badań chemicznych itp., wykonywał cały szereg laparotomii.

W Towarzystwie Lekarskim przez osobisty współdziałanie ożywiało posiedzenia, a przez dyskusowanie nad nadarżającymi się przypadkami pobudzało kolegów do pracy. Dr Zagórski pozostawił ogółem ponad 20 prac dotyczących chirurgii jamy brzusznej. Prace te były publikowane w okresie jego pobytu w Warszawie³. W okresie pobytu w Lublinie ogłosił pracę: *Przyczynek do sprawy chirurgicznego leczenia nowotworowych zwężeń odźwiernika*. Odbitka z „Medycyny” 1894. Na posiedzeniach Towarzystwa odczytał następujące prace: 1. *O transplantacji metodą Thiersch'a*, 2. *O cięciu nadłonowym*, 3. *Chirurgia płuc*, 4. *O zwichnięciu dwustronnym żuchwy*, 5. *O operacjach raka języka*. Dr Karol Zagórski był lekarzem wszechstronnie wykształconym i zdolnym chirurgiem klinicznym. Zmarł przedwcześnie w 47 roku życia.

W naukowej działalności Towarzystwa w dziedzinie chirurgii i propagowania antyseptyki zapisał się trwale dr Felicjan Aleksander Janiszewski (1835—1904)⁴. Urodzony w Siedlcach, szkołę średnią ukończył w Lublinie, a w roku 1862 chlubnie ukończył wydział lekarski w Kijowie. Po powrocie do kraju osiadł początkowo w Opolu, a następnie w Lublinie, gdzie wkrótce w drodze konkursu otrzymał stanowisko ordynatora w Szpitalu św. Jana Bożego i obowiązki te pełnił w ciągu 36 lat, dążąc do wprowadzania ciągłych ulepszeń⁵. Urządził tam salę operacyjną, zaopatrzył ją w komplet przyrządów i urządzeń niezbędnych do wykonywania wszelkich mogących się zdarzyć operacji. Rozporządzał dużym materiałem poliklinicznym i w związku z tymi warunkami składał na posiedzeniach Towarzystwa sprawozdania ze swoich czynności chirurgicznych, a następnie publikował je.

W roku 1883 dr Aleksander Janiszewski, mając blisko 50 lat, odbył podróż naukową do Wiednia i tam zapoznał się z metodą przeciwną w klinikach Billrotha i Alberta i pragnął ją szerzyć wśród

³ Józef Jaworski: *Karol Zagórski* [wspomn. pośm.]. „Kronika Lekarska”, R. 19: 1898, z. 3, s. 137—138.

⁴ W publikacjach występuje głównie pod imieniem Aleksander.

⁵ „Tygodnik Ilustrowany”, 1904, nr 14, s. 278.

członków Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego. W sprawozdaniu z czynności Oddziału Chirurgicznego za czerwiec i lipiec 1884 r. podaje 95 przypadków obserwowanych i leczonych (szpitalnych 32, poliklinicznych 63). Mniejszych i większych operacji wykonał 56, z tego szczegółowo opisał 9 przypadków. A oto trzy pierwsze: 1) *Rana postrzałowa, zmiążdżenie i rozerwanie części miękkich przedramienia lewego, zgruchotanie główki i górnego końca kości ramieniowej lewej.* 2) *Przecięcie sierpem wszystkich mięs okolicy tylnej prawego ramienia aż do kości.* 3) *Zgorzel kości goleniowej lewej.* Stwierdza w podanych opisach, że pomyślny przebieg pooperacyjny zawdzięczać należy zastosowaniu metody antyseptycznej. W tymże sprawozdaniu mówi o braku w naszych szpitalach personelu wykształconego na podstawach antyseptyki i dlatego daje następujące zalecenie:

Lekarz zatem, prowadzący oddział chirurgiczny, i chcący otrzymywać dobre rezultaty leczenia, wszystkie opatrunki własnoręcznie zmieniać musi, a w czasie wykonywania operacji, i nie tylko winien mieć myśl zajęta chorym i oko na niego zwrócone, ale nieustannie na wszystkie strony się oglądać, aby usługujący mu całej jego pracy nie obrócili w niwecz⁶. W stosowaniu metody przeciwnośnej przestrzegał dwu prawideł: profilaktycznej części antyseptyki, tj. przygotowania się do operacji biorących w niej udział, przygotowanie do niej chorego i właściwą antyseptykę występującą podczas i po skończonej operacji. Dla obu tych części podaje szczegóły niezbędnych czynności.

Dr Aleksander Janiszewski wykazywał w swej pracy zawodowej wielką troskę o chorego, o ulżenie mu w cierpieniach. Już jako młody lekarz, kierujący szpitalem w Opolu w czasie powstania 1863 r. udzielał pomocy rannym przybywającym niemal codziennie do szpitala⁷. Stosunek do biednych chorych sam scharakteryzował w pracy: *O nowym sposobie leczenia zastarzałych wrzodów goleniowych przy pomocy okrawywania (Circumcisie),* gdzie mówi na wstępie: *Ktokolwiek oddawał się praktyce szpitalnej, wie dobrze, że prawdziwą plagę szpitali w miesiącach jesiennych i zimowych stanowią chorzy z zastarzałymi wrzodami goleniowymi, których zagoić nie ma możliwości, mimo wypisywania całego arsenału środków zewnętrznych i wewnętrznych — wypisywać zaś niewyleczonych w najostrzejszej porze roku nie pozwala sumienie, gdyż chorzy tego rodzaju po większej części należą do najuboż-*

⁶ *Sprawozdanie z czynności oddziału Chirurgicznego Szpitala S-go Jana Bożego w Lublinie za czerwiec i lipiec 1884 r. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1884/5. Lublin, s. 7—8.*

⁷ *F. Aleksander Janiszewski: O zanurzaniu i o znaczeniu tego środka w chirurgii zachowawczej. „Medycyna”, T. 1:1873, nr 10, s. 146.*

szej klasy ludności, która tylko przy całości swych kończyn ciężką pracą kawałek chleba i ciepły kącik zyskuje⁸.

Dr Janiszewski dał duży wkład pracy jako członek Towarzystwa Lekarskiego. Był jego założycielem, przez 4 lata wiceprezesem, przez lat 7 pełnił funkcję prezesa. W roku 1902 za zasługi swoje został obdarzony godnością członka honorowego Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego. Należał także do wielu towarzystw lekarskich w kraju i zagranicą. Jego portret znajduje się w Bibliotece Akademii Medycznej w Lublinie. Dorobek naukowy dr Janiszewskiego stanowi 17 publikacji, z czego trzy pierwsze pozycje opublikowane były w latach 1871 i 1873, tj. jeszcze przed powstaniem Towarzystwa Lekarskiego. Zostały one jednak włączone do wykazu publikacji, a to celem zobrazowania całego jego dorobku naukowego. A oto spis publikacji:

1. O działaniu fizjologicznym i własnościach leczniczych wodoru chloralu (*hydros chlorali*).
2. O zanurzaniu (*Immersio*) i o znaczeniu tego środka w chirurgii zachowawczej. „*Medycyna*”, T. 1: 1873, nr 10, s. 145—148; s. 161—165; nr 12, s. 177—180; nr 13, s. 193—195.
3. Przyczynek do kazuistyki chrząstniaków (*Enchondromata*). „*Medycyna*”, T. 1: 1879, nr 40, s. 629—632; nr 41, s. 645—652; nr 42, s. 663—665.
4. O nowym sposobie leczenia zastarzałych wrzodów goleniowych przy pomocy okrawywania (*Circumcisio*). „*Gazeta Lekarska*”, R. 10: 1875, nr 26, s. 401—406.
5. Przypadek mięsaka kostno-torbielowego (*Osteo-cysto-sarcoma*) olbrzymich rozmiarów, kości goleniowej prawej. (Czytane na posiedzeniu Tow. Lek. Lubelskiego d. 4 maja 1875). „*Medycyna*”, T. 3: 1875, nr 42, s. 657—661; nr 43, s. 673—677.
6. Durzyca wysypków (*Typhus exanthematicus*) powikłana błonicą jamy ust (*diphtheritis faucium*) i rozwiniętym w następstwie błonicy porażeniem postępowym tułowia i kończyn (*paralysis diphtherica progressiva universalis*). „*Gazeta Lekarska*”, T. 24: 1878, nr 3, s. 33—38; nr 4, s. 53—57.
7. Listy z Berlina. „*Przegląd Lekarski*”, R. 19: 1880, nr 42, s. 540—542.
8. Przyczynek do terapii niemocy męskiej (*impotentia virilis*). (Czytane na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Lubelskiego dnia 4 grudnia 1880 r.). „*Gazeta Lekarska*”, Ser. 2, R. 16: 1881, nr 14, s. 286—291.
9. O działaniu kwasu pyragallusowego w niektórych postaciach chorób skórnych. „*Medycyna*”, T. 9: 1881, nr 15, s. 225—228; nr 16, s. 241—243.
10. O wpływie prądu stałego czyli galwanicznego na przebieg i leczenie przewlekłego nerwobólu kulszowego. (Czytane na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego dnia 18 grudnia 1880 r.). „*Medycyna*”, T. 9: 1881, nr 34, s. 529—535.
11. Trzy przypadki drgawek jednostronnych (*Hemispasme*) zwanych inaczej padaczką Jacksona (*Epilepsie Jacksonienne*) lub padaczką połowiczną (*Epilepsia haemiplegica*). Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1882/3. Lublin 1884, s. 29—38.
12. Przyczynek do leczenia kamieni pęcherza moczowego za pomocą cięcia nadłonowego (*Cystomia alta*). Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1884/5. Lublin 1887, s. 18—21.

⁸ „*Gazeta Lekarska*”, R. 10: 1875, nr 26, s. 401.

13. *Sprawozdanie z czynności oddziału Chirurgicznego Szpitala Ś-go Jana Bożego w Lublinie za czerwiec i lipiec 1884 r.* Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1884/5 Lublin 1887, s. 2—9. Toż „Medycyna”, T. 12: 1884, nr 40, s. 661—665; nr 41, s. 680—686.

14. *Sprawozdanie z czynności oddziału Chirurgicznego Szpitala Ś-go Jana Bożego w Lublinie za miesiąc sierpień i wrzesień 1884 r.* Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1884/5. Lublin 1887, s. 30—32.

15. *Sprawozdanie z czynności oddziału Chirurgicznego Szpitala Ś-go Jana Bożego w Lublinie za pół października i grudzień 1884 r. oraz styczeń, luty i marzec 1885 r.* Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1884/5. Lublin 1887, s. 54—58.

16. *Sprawozdanie z czynności oddziału Chirurgicznego Szpitala Ś-go Jana Bożego w Lublinie za kwiecień, maj, czerwiec i lipiec 1885 r.* Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1885/6. Lublin 1887, s. 2—9.

17. *Badania nad nowym sposobem leczenia ran, pod wilgotnym strupem krwi bez zmiany opatrunku dokonane w szpitalu Ś-go Jana Bożego w Lublinie.* (Rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego w dniu 4 czerwca 1888 roku). „Gazeta Lekarska”, Ser. 2, R. 23: 1888, nr 44, s. 926—933; nr 45, s. 963—967; nr 46, s. 980—985; nr 43, s. 1024—1029; nr 49, s. 1045—1049; nr 50, s. 1063—1067.

W roku 1886 przybył do Lublina i w roku 1887 został przyjęty na członka rzeczywistego Towarzystwa Lekarskiego dr Stanisław Dobrucki (1862—1919), lekarz o szerokich zainteresowaniach i nieprzeciętnych uzdolnieniach, lekarz gruntownej wiedzy i rzadkiej intuicji, późniejszy sławny chirurg polski. Dr Stanisław Dobrucki urodził się w Szarogrodzie na Podolu. Po ukończeniu wydziału lekarskiego w Warszawie w roku 1886 udał się na dalsze studia do Pragi Czeskiej, skąd powrócił po upływie roku i osiadł na stałe w Lublinie. Tu objął ordynaturę Szpitala Żydowskiego, a potem stanowisko naczelnego lekarza. W szpitalu tym rozpoczął swą praktykę chirurgiczną. Już w kilka miesięcy po objęciu stanowiska ordynatora wykonał cztery operacje hermiotomii i trzy laparotomii. Zdobył duże doświadczenie i po paru latach dr Dobrucki pozyskał sobie opinię dzielnego organizatora, sumiennego lekarza i dobrego chirurga.

W roku 1898 dr Dobrucki objął wolne stanowisko naczelnego lekarza Szpitala św. Wincentego á Paulo w Lublinie. Chcąc pogłębić swą wiedzę i sprostać nowym zadaniom, udał się do Wrocławia na klinikę słynnego chirurga prof. Jana Mikulicza. Tam zapoznał się z postęпами chirurgii i jej wymogami. Po powrocie do Lublina rozwinął gorączkową działalność. „Marzeniem jego staje się urządzenie oddziałów chirurgicznych i sal operacyjnych na wzór pierwszorzędnych klinik na Zachodzie. Kto wie o tym, jak trudno było w owe czasy uzyskać od rządu jakikolwiek fundusz na cele kulturalne, ten nie przestanie się dziwić, że ś. p. Dobrucki potrafił je wydestać od takiego wroga naszego narodu, jakim był gubernator Tchórzewskij. I wkrótce marzenie zostaje spełnionym: Szpital Ś-go Wincentego ma już urządzoną salę operacyjną

ostatnie słowo wymagań wtedy, gdy nie ma jej jeszcze żaden ze szpitali w stolicy kraju — Warszawie”⁹. Tu dr Dobrucki rozwinął swoją ulubioną praktykę chirurgiczną, osiągnął znakomite rezultaty swych operacji, co znalazło wyraz w zwiększaniu się napływu chorych nie tylko z Lubelszczyzny, ale z odległego Wołynia, a nawet Ukrainy. Zaslugą dr Dobruckiego było trwałe pozyskanie zaufania ludu do szpitalnictwa, a w szczególności do chirurgii¹⁰.

Mimo ciężkiej pracy zawodowej dr Dobrucki znajdował wolne chwile na pracę naukową. Wiedzą i zdobytym doświadczeniem dzielił się z szerszym gronem kolegów na posiedzeniach Towarzystwa Lekarskiego, a także drogą publikowania swych prac, nacechowanych dużą dozą krytycyzmu i zdumiewającą logiką.¹¹

Na posiedzeniach Towarzystwa Lekarskiego pokazał po raz pierwszy sposoby barwienia bakterii, zdawał sprawozdanie z przeprowadzonej przez siebie aseptyki, o wyższości narkozy eterowej nad chloroformem. W roku 1892, w czasie panującej w Lublinie cholery, znana była szerokiemu ogółowi jego ofiarna praca w walce z tą groźną epidemią. Na posiedzeniu Towarzystwa wygłosił odczyt o komplikacjach chirurgicznych: u chorych na cholere. Zajmował się chirurgią dróg żółciowych. W roku 1898 demonstrował już pierwsze okazy z całych późniejszych szeregów preparatów z dziedziny chirurgii wątroby. Do operacji przepuklin wprowadził metodę Bassiniego. Koncentrował swoją myśl na chirurgii jamy brzusznej. W roku 1904 demonstruje pierwszych chorych po operacji wyrostka robaczkowego. Postawił wówczas śmiałą tezę: „...każdy chory na wyrostek robaczkowy winien być operowany”.¹²

Z prac referowanych na posiedzeniach naukowych Towarzystwa następujące zostały ogłoszone drukiem:

1. *Wypadek niedorozwinięcia organów rodnych kobiecych*. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1887/8. Lublin 1889, s. 38—39.
2. *Cztery przypadki herniotomii w szpitalu Żydowskim w Lublinie*. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1888/9 (Istnienia Towarzystwa XV) Rocznik XII, Lublin 1890, s. 3—6.
3. *Referat o narkozie eterowej*. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1888/9 (Istnienia Towarzystwa XV). Rocznik XII, Lublin 1890, s. 17—19.
4. *O tężcu*. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1889/90 (Istnienia Towarzystwa XVI). Lublin 1891, s. 20—24.

⁹ Jan Czarnecki: *Dr Stanisław Dobrucki* [wspomn. pośm.]. „Głos Lubelski”, R. 6: 1919, nr 187, s. 3.

¹⁰ W owych czasach bardzo trudno było uzyskać od naszego chłopca zgodę nie tylko na operację, ale na umieszczenie chorego w szpitalu.

¹¹ Jan Czarnecki: *op. cit.*

¹² *Pamiętnik Jubileuszu Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego 1874—1924*. Lublin 1925, s. 22.

5. *Ciekawy przypadek pęknięcia czaszki z następną paraplegią*. Protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarzy Lubelskich za rok 1889/90 (Istnienia Towarzystwa XVI). Lublin 1891, s. 33—36. Toż: „Przegląd Lekarski”, R 24: 1890, nr 1, s. 5—7. Pamiętnik I Zjazdu Chirurgów Polskich zgromadzonych w Krakowie w dniu 16 i 17 października 1889 r. Kraków 1890, s. 299—303.

6. [Pięćdziesiąt] *50 przypadków uwieżnień wewnętrznych*. (Ogłoszone drukiem w 1905 r. wspólnie z Adamem Majewskim).

7. *O wgtłobieniu jelit*. (17 przypadków) 1907.

8. *Przyczynę do patologii i chirurgii wgtłobień jelit*. „Przegląd Chirurgii i Ginekologii”, T. 9: 1913, z. 1.

9. *Sześć nowych przypadków wgtłobień*. 1917.

10. *O współczesnych poglądach na patologię i leczenie ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego*. 1911.

11. *O objawach ze strony żołądka przy porażeniach wyrostka*.

12. *Przyczynę do chirurgii przewodu wątrobowego*.¹³

W Lubelskim Towarzystwie Lekarskim dr Stanisław Dobrucki pracował z zapalem i oddaniem. Od roku 1913 do końca swego życia był jego prezesem. Za położone zasługi obdarzono go godnością członka honorowego, dyplom członka honorowego już wcześniej otrzymał od Krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego. Zmarł przedwcześnie 11 lipca 1919 r. w 56 roku życia. W kościele Szarytek w Lublinie wmurowano ku jego czci tablicę pamiątkową z napisem: „Pamięci Stanisława Dobruckiego lekarza naczelnego Szpitala Ś-go Wincentego ur. 1862 r. zmarł 1919 r. Koledzy”. Dr Jan Czarnęcki we wspomnieniu pośmiertnym powiedział o nim: „Żyjąc w wolnym kraju miał prawo marzyć o katedrze uniwersyteckiej”.¹⁴

W dziedzinie chirurgii poważną rolę odegrał na terenie Lublina dr Adam Majewski (1867—1948), urodzony w Ussolu koło Irkucka jako syn zesłańca politycznego po powstaniu roku 1863. Studia medyczne ukończył na Uniwersytecie Warszawskim w roku 1893. Początkowo pracował na klinice chirurgicznej prof. Ludwika Rydygiera w Krakowie (1894—1895) następnie w latach 1895—1909 w Lublinie w szpitalu św. Wincentego á Paulo na stanowisku ordynatora oddziału chirurgicznego. Aresztowany przez władze carskie i więziony w 1909—1910 przymusowo opuścił Królestwo Polskie i osiadł we Lwowie. Tam znów pracował na klinice prof. Rydygiera w okresie 1910—1913. Po uzyskaniu zezwolenia na powrót w granice Królestwa powtórnie osiadł w Lublinie. Nie mogąc zająć żadnego stanowiska w szpitalnictwie, przy udziale kolegów założył spółdzielczą lecznicę lekarską. Z biegiem czasu wykupił od kolegów udziały i stał się jej właścicielem. Pracował w niej i kierował nią od 1913 do 1943 r., do momentu aresztowania go przez oku-

¹³ Pzycje bez cytaty wydawniczej podano za *Pamiętnikiem Jubileuszu Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego 1874—1924*. Lublin 1925, s. 21—22.

¹⁴ „Głos Lubelski”, R. 6: 1919, nr 187, s. 5.

panta. Lecznica została przez okupanta zlikwidowana i zajęta na jego potrzeby.¹⁵

Dr Adam M a j e w s k i w życiu naukowym Lubelskiego Towarzystwa Lekarskiego brał aktywny udział. Na posiedzeniach naukowych demonstrował liczne przypadki chorobowe. W jednym tylko roku 1898 zademonstrował 13 przypadków, demonstrował preparaty anatomopatologiczne jak np.: *carcinoma intestini*, preparat pęcherzyka żółciowego, preparat bąblowca wątroby, wydobyty na drodze operacyjnej i in. Wydał drukiem 15 prac. Z nich 7 w czasie pracy w szpitalu św. Wincentego á Paulo w Lublinie, 6 na klinikach prof. Ludwika Rydygiera w Krakowie i we Lwowie, 2 u prof. Włodzimierza Brodowskiego w Warszawie. Udało się ustalić tytuły 10 prac, a mianowicie:

1. *Granice kąta maksymalnego a jeszcze nieszkodliwego skręcenia głowy noworodka: a) przy unieruchomionej miednicy, b) przy unieruchomionych stopach. Udział przy takim skręceniu każdej z części kręgołupa i oznaczenie dla każdej hamulców skręcenia.* Warszawa 1894. Odb. z 90 tomu Pam. Tow. Lek. Warszawskiego.

2. *Ueber die Veränderungen der Becherzellen im Darmkanal während der Secretion.* Berlin 1894. Odb. Monatschrift f. Anatomie und Physiologie.

3. *O zmianach jakim podlegają komórki kielichowate kiszek w okresie wydzielania śluzu.* Warszawa 1895. Odb. z Pam. Tow. Lek. Warszawskiego.

4. *Przypadek złamania kręgołupa. Zmiażdżenie trzonów 4-go, 5-go, i 6-go kręgów grzbietowych.* (Rzecz miana na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Lubelskiego w dniu 18 listopada 1897). „Gazeta Lekarska”, R. 33:1898, nr 12, s. 314—317.

5. *Przyczynek do rozpoznawania zbiorowisk płynu podprzeponowych.* Warszawa 1900. Odb. z Gazety Lekarskiej.

6. *Narzędzia chirurgiczne w ogóle.* W: *Prace Tymczasowej Komisji przemysłowo-lekarskiej Towarzystwa Lekarskiego Lubelskiego.* Odb. z „Czasopisma Lekarskiego”, 1904. s. 22—24.

7. *Przypadek gruźlicy żółtka.* „Czasopismo Lekarskie”, R. 7: 1905, s. 310—312.

8. [Pięćdziesiąt] *50 przypadków uwięznień wewnętrznych.* (Ogłoszone drukiem w r. 1905 wspólnie z dr Stanisławem Dobruckim).

9. *Leczenie chirurgiczne rozedmy płuc.* Warszawa 1912. Odb. z „Przeglądu Chirurgicznego i Ginekologicznego”.

10. *Przetoka płucna i oskrzelowa jako zastępcze drogi oddechowe. Przyczynek doświadczalny,* Kraków 1912.

Wśród wymienionych publikacji dr M a j e w s k i e g o, praca: *Leczenie chirurgiczne rozedmy płuc* była w kraju pierwszą koncepcją chirurgicznego zapadowego leczenia chorób płucnych.

Do młodszej generacji chirurgów należał dr Tomasz K o ź u c h o w s k i, urodzony w r. 1883, który pozostawił po sobie znaczny dorobek naukowy, z tego, z okresu pobytu w Lublinie 6 następujących prac:

¹⁵ Szczegóły życiorysu podał autorowi pracy syn dra Majewskiego, Adam Majewski, także doktor medycyny, chirurg, autor książki: *Wojna, ludzie i medycyna.* T. I-II, Lublin 1960.

1. *Kilka uwag w sprawie leczenia zapalenia wyrostka robaczkowego.* „Polska Gazeta Lekarska”, R. 1: 1922, nr 35, s. 685—696.
2. *Przypadek niedrożności jelit i zgorzeli wyrostka robaczkowego, wywołanych przez torbiel krezkową.* „Polska Gazeta Lekarska” T. 2: 1923, nr 15, s. 268—269.
3. *Niezwykłe ciało obce w mózgu.* „Polska Gazeta Lekarska”, R. 3: 1924, nr 36, s. 503—504.
4. *O operacji Albe’go.* Lublin. [b. r.].
5. *O operowaniu podczas wćjny żołnierzy z przepukliną pachwinową.*
6. *Gangrena pępowiny u noworodka — wyleczenie przez zabieg operacyjny.* „Polska Gazeta Lekarska”, R. 4: 1925, nr 19, s. 447.

Omawiając działalność naukową Towarzystwa, poświęcono głównie uwagę rozwojowi chirurgii w medycynie lubelskiej, pozostaje jednak do zanalizowania działalność Towarzystwa z uwzględnieniem kontaktów ze środowiskami naukowymi w kraju i za granicą oraz innymi towarzystwami lekarskimi.

R E Z J U M E

Основанное в 1874 году Люблинское медицинское общество стремилось в своей научной деятельности переносить без каких либо задержаний на поле своей работы все наиболее интересные и замечательные достижения мировой медицины. Научная деятельность общества выражалась в чтении научных докладов и диссертаций, в демонстрировании больных, интересных в диагностическом и терапевтическом отношениях, демонстрировании анатоми-патологических препаратов, в поддерживании отношений с научными центрами как отечественными, так и зарубежными, с отечественными и зарубежными медицинскими обществами, ведении анатоми-патологических лабораторий, а также в издании научных работ в своих ежегодниках и профессиональных журналах. Местом научной работы общества была его очень богатая библиотека.

На развитие хирургии в Люблине оказал огромное влияние др. Кароль Загурски (1851—1896). Он первый в Люблине продемонстрировал перевязывание ран по методу Листера. Опубликовал свыше 20 работ, обсуждающих хирургические операции брюшной полости. В области хирургии и пропагандирования антисептики прочно записался среди членов Общества др. Фелициан Александер Янишевски (1835—1904). В своей профессиональной работе проявлял особую заботу о больных. На его научные достижения складывается 17 опубликованных работ. Др. Станислав Доружки, знаменитый польский хирург, развернул широкую хирургическую практику, получая превосходные результаты в совершаемых операциях. Его

величайшей заслугой было завоевание доверия у крестьянства к больничному лечению и хирургии. Др. Адам Маевски (1867—1948) хирург, опубликовал 15 работ. Одна из них „Хирургическое лечение эмфиземы легких” была в Польше первой концепцией хирургического лечения болезней легких. Из младшей генерации хирургов др. Томаш Кожуховски является автором значительного числа научных работ.

SUMMARY

The objective of the Lublin Medical Society, founded in 1874, was to adopt immediately in their work all achievements of current medical science. The scientific activity of the Society consisted of reading papers and organizing lectures, in demonstrating cases which were of interest from the diagnostic or therapeutic viewpoint, and in exhibiting anatomo-pathological preparations. The Society kept up contacts with scientific centres both at home and abroad as well as with other Polish and foreign medical societies. It also possessed an anatomo-pathological laboratory and published scientific papers in its own yearbooks and in professional periodicals. A well-appointed library was the main tool of the scientific research of the Society.

Surgery owes its advance in Lublin to dr. Karol Zagórski (1851—1898). He was the first to apply wound dressing according to Lister and published more than twenty papers on the surgery of the abdominal cavity. Equal merits in the field of surgery and of propagating antisepsis had Dr. Felicjan Aleksander Janiszewski (1835—1904). He was reputed for the exceptional care he took of his patients; his scientific publications are seventeen in number. Dr. Stanisław Dobrucki (1862—1919), famous Polish surgeon, developed a wide professional activity and obtained excellent results in his practice. His merit was to gain the lasting confidence of broad masses for hospitalization and surgery. Dr. Adam Majewski (1867—1948), surgeon, published fifteen papers; one of them, „Surgical Treatment of Emphysema”, was the first conception in Poland of the „collapse treatment” for lung diseases. Of the younger generation, Dr. Tomasz Kczuchowski also left behind a considerable scientific performance.

